

جمهوری اسلامی ایران
شورای عالی فضای مجازی
مرکز ملی فضای مجازی

فضای
مجازی

گزارش سریع ۲۲

انستیتو پاستور پاریس و گردش اطلاعات غلط در فضای مجازی

Institut Pasteur

مرکز ملی فضای مجازی
پژوهشگاه فضای مجازی

هشدارهای انستیتو پاستور پاریس درباره گردش اطلاعات غلط در فضای مجازی در دوران کرونا

گزارش شماره (۲۲)

فروردین ماه ۱۳۹۹

تهیه شده در: پژوهشگاه فضای مجازی - گروه مطالعات اخلاقی فضای مجازی

تهیه کننده: **امیرعباس رکنی** (دانشجوی ارشد جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علوم قضایی)

ناظر علمی: **محمد مهدی نصرهرندی**

نشانی: تهران، میدان آرژانتین، خیابان بیهقی، نبش خیابان ۱۶ غربی، پلاک ۲۰، کدپستی ۱۵۱۵۶۷۴۳۱۱

<http://www.majazi.ir>

شماره تماس: ۸۶۱۲۱۰۶۱

حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مرکز ملی فضای مجازی است و استفاده از مطالب آن صرفاً با ذکر مأخذ بلامانع است.

گزارش سریع که با عنوان Rapid Report شناخته می‌شود، نوعی گزارش کوتاه است که صرفاً برای اطلاع کلی از موضوع یا پدیده‌ای خاص در بازه زمانی محدود تهیه می‌شود. هدف عمده چنین گزارش‌هایی، ایجاد تصویری اجمالی برای آشنایی ابتدایی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در موضوعات مورد علاقه آنان است.

سخن نخست

فضای مجازی با ثبات سکرف و روبه تزايدی که در حال بط و کشرش است تام ساحت اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی زندگی بشر را در نور دیده و حر روز بخش بزرگی از زندگی واقعی را در خود فرو برده و حیات متفاوت و جدیدی به آن می دهد. لذا به نظرمی رسد دو نگاه کلان به فضای مجازی وجود دارد: نگاه اول که بالانص در ابتدای رشد و تکوین فضای مجازی مسلط شده بود، آن را همچون ابزاری کنار سایر ابزارهای بشری تصویر می کرد که تنها طریقت داشت. اما نگاه دوم، در نتیجه رشد تحولات خیره کننده فضای مجازی و سایه کسری آن در حوزه ها و شئون بشر دیک دهه اخیر آن را چون سکونی می داند که بسیار فراتر از شان ابزاری حیات انسان ها را سامان جدیدی داده و ادعای تمدن نوینی را دارد. رویکردی که از قضا از چشمان بصیر رهبر انقلاب نیز دور نمانده و انتظاری تمدنی از فضای مجازی در ایران را مطالبه داشته اند.

در همین راستا گزارش های عصر فضای مجازی تلاش می کند تا فهم سازمان ها و دستگاه های مرتبط با حوزه ی فضای مجازی را ارتقاء بخشد و آن ها را برای مواجهه فعال و خردمندانه با تحولات این عرصه مهیا سازد.

سید ابوالحسن فیروزآبادی

دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی

چکیده

با شیوع غیرقابل انتظار ویروس کووید ۱۹ در سرتاسر جهان و درگیری همه کشورهای جهان برای غلبه و مهار این ویروس، بحران جدیدی هم‌زمان دامن‌گیر بسیاری از کشورها شده است. گردش اطلاعات غلط در فضای مجازی و شایعات بی‌پایه و اساس حتی مراکز علمی و تحقیقاتی مطرح و مهم جهان را درگیر خود نموده است. دامنه شایعات هم توأم با ویروس کرونا روبه گسترش است و حتی در مواردی شایعات مطرح‌شده از ویروس کووید ۱۹ خطرناک‌تر است. بحران شایعات فضای مجازی از گمانه‌زنی در خصوص دست‌ساز بودن ویروس تا نشت یک سلاح خطرناک بیولوژیک در چین و جنگ جهانی سوم در نوسان است. در همین راستا، انستیتو پاستور پاریس به‌عنوان یکی از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین مراکز تحقیقات آزمایشگاهی در جهان در معرض اتهاماتی قرار گرفته که سبب درگیری افکار عمومی و ترسی فزاینده و حتی بیشتر از ترس از خود بیماری شده است. انستیتو پاستور پاریس برای پاسخ به این شایعات مطرح‌شده در فضای مجازی در قالب یک بیانیه به این شایعات پاسخ داده است. گزارش حاضر ضمن بررسی این بیانیه به توضیح برخی شایعات و پاسخ‌های مهمی که در این خصوص داده‌شده است می‌پردازد.

واژگان کلیدی

ویروس کرونا، انستیتو پاستور، اطلاعات غلط، فضای مجازی، چین

فهرست مطالب

مقدمه	۱
۱- معرفی انستیتو پاستور و دستاوردهای آن	۲
۲- معضل گردش اطلاعات غلط در فضای مجازی	۳
۳- پاسخ انستیتو پاستور به شایعات	۴
جمع بندی	۸
منابع	۸

مقدمه

همه‌گیری ویروس کووید ۱۹ در سراسر جهان، سبب درگیری افکار عمومی با شایعات متعددی در خصوص این ویروس در فضای مجازی شده است. یکی از اصلی‌ترین مواردی که این روزها با افزایش شمار مبتلایان به بیش از یک میلیون نفر و هزاران کشته ذهن شهروندان، محققان و حتی دولت‌مردان را به خود درگیر کرده است، دست‌ساز بودن ویروس کووید ۱۹ است. نظریه آزمایشگاهی بودن و یا دست‌ساز بودن ویروس کووید ۱۹ انگشت اتهام را به سمت ابرقدرت‌ها و رقیبان تجاری جامعه بین‌الملل می‌برد. در فرایند شایعه‌سازی در فضای مجازی صرفاً دولت‌ها متهم و درگیر نمی‌شوند و حتی مراکز علمی و تحقیقاتی نیز از آماج شایعات در امان نیستند و متهم می‌شوند. جهش آماری سریع مبتلایان به ویروس کرونا در کشورهای اروپایی خصوصاً ابرقدرت‌های این قاره، آن‌ها را نه تنها درگیر مبارزه با بیماری و تبعات اقتصادی و اجتماعی آن کرده است، بلکه معضل شایعات و اطلاعات غلط در فضای مجازی نیز به مشکلات آن‌ها اضافه شده است. قدرت شایعات را هیچ‌وقت نباید دست‌کم گرفت. در مقاطع بحرانی، شایعات از بحران مهلک‌تر می‌شوند و همه ارکان یک جامعه را درگیر می‌کنند. در جهان امروز، به لطف فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی شایعات کل جامعه جهانی را می‌تواند درگیر خود کند. شایعات نیز دارای عارضه‌های مخصوص به خود هستند و کمینه عوارض آن‌ها درگیری مراجع پاسخگو دولتی و غیردولتی، اتلاف وقت و ایجاد حس بی‌اعتمادی و نفرت نسبت به همدیگر است. در شرایطی که جامعه بین‌الملل یگانه دشمن بشر را ویروس کووید ۱۹ معرفی می‌کند، دشمنی دیگر به شکل نامرئی در حال تخریب سرمایه‌های بالفعل خطوط مقدم مبارزه با بیماری است.

انستیتو پاستور پاریس به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین مراکز تحقیقاتی آزمایشگاهی و خط مقدم مطالعه و مبارزه با بسیاری از بیماری‌های خطرناک و مسری همانند ایدز، سل، طاعون، آنفولانزا به دلیل شایعاتی که در فضای مجازی دست‌به‌دست می‌شود در معرض اتهاماتی قرار گرفته است و فشار افکار عمومی به مرحله‌ای رسیده است که مجبور شده تحت عنوان بیانیه‌ای به این شایعات پاسخ دهد. نکته مهمی که باید به آن توجه داشت اثر شایعات و لزوم پاسخگویی به آن است. شایعات هرچند مخرب و زیان‌بار هستند، اما واکسن شفافیت و پاسخگویی افکار عمومی را در قبال آن‌ها ایمن می‌کند. گزارش حاضر با بررسی بیانیه ابرازی از سوی انستیتو پاستور پاریس برخی نکات مهم در این بیانیه را جهت تنویر ذهن مخاطب شرح و بسط داده و به توضیح برخی شایعات مطرح‌شده در فضای مجازی و پاسخ‌های مهمی که به آن‌ها داده شده می‌پردازد.

۱- معرفی انستیتو پاستور و دستاوردهای آن

انستیتو پاستور^۱ در ۱۴ نوامبر ۱۸۸۸ به شکل رسمی بنیان گذاشته شد. ایجاد چنین موسسه‌ای به دنبال تلاش‌های بی‌وقفه لوئی پاستور^۲، زیست‌شناس شهیر فرانسوی و تلاش‌های علمی او در راستای کشف واکسن بیماری هاری^۳ صورت گرفت. بنا به درخواست شخص پاستور این موسسه به شکل غیرانتفاعی و با اهداف بشردوستانه و خیریه‌ای تشکیل شد.

شبکه بین‌المللی انستیتو پاستور در ۲۵ کشور جهان با ۳۲ موسسه فعالیت می‌کند. دانشمندان فعال در این موسسه تا کنون موفق به کسب ۱۰ جایزه نوبل شده‌اند و سالانه دانشجویان متعددی در مقاطع کارشناسی تا دکتری در مراکز آموزشی انستیتو پاستور تحصیل می‌کنند. این شبکه بین‌المللی بیش از ۲۳ هزار نفر کارمند دارد.^۴ نخستین شعبه خارجی آن در سال ۱۸۹۱ در هندو چین و برای مقابله با بیماری هاری و آبله تشکیل شد. در شمال آفریقا با توجه به شرایط بد بهداشتی به سرعت شعبات جدیدی احداث شد. یک مؤسسه در سال ۱۸۹۳ در تونس تأسیس شد و پس از آن در سال ۱۸۹۴ در الجزایر و سپس در سال ۱۹۱۰ در طنجه و در سال ۱۹۲۹ در کازابلانکا مراکش شعبات جدیدی از انستیتو پاستور احداث شد. همچنین در ۲۹ دی‌ماه ۱۲۹۸ به دنبال درگیری ایران با قحطی و بیماری‌های عفونی در تهران نیز انستیتو پاستور شروع به فعالیت کرد.

در آوریل ۱۸۸۶، شانزده بیمار روسی توسط لوئیز پاستور به دلیل بیماری هاری تحت درمان قرار گرفتند. به دنبال این واقعه برادرزاده پاستور، آدرین لویر برای راه‌اندازی اولین مرکز ضد هاری به سن‌پترزبورگ سفر کرد. در سال ۱۹۲۳، در صدمین سالگرد تولد لوئیز پاستور، مرکز ضد هاری پاستور در سن‌پترزبورگ احداث شد و در سال ۱۹۹۳ به شبکه بین‌المللی انستیتو پاستور پیوست.

ژان لاگرت^۵ واکسن تب زرد^۶ را در انستیتو پاستور در شهر داکار توسعه داد. ژرژ ژیرارد و ژان رابین^۷ در موسسه پاستور در ماداگاسکار واکسن طاعون^۸ را تولید کردند. در سال ۱۹۶۰، انستیتو پاستور در الجزایر برنامه‌ای را برای مبارزه با سل راه‌اندازی کرد. در سال ۱۹۹۹ مرکز تحقیقاتی پاستور در دانشگاه هنگ‌کنگ ایجاد و به‌طور رسمی در سال ۲۰۰۰ افتتاح شد. این مرکز تحقیقات خود پیرامون ویروس‌هایی که برای سلامت عمومی منطقه شرق آسیا خطرناک هستند است، متمرکز کرده است. شعبه دانشگاه هنگ‌کنگ هم‌اکنون در

^۱Pasteur Institute

^۲Louis Pasteur

^۳Rabies

^۴www.pasteur.fr/en/institut-pasteur/institut-numbers, 2020-04-03.

^۵Jean Laigret

^۶yellow fever vaccine

^۷Georges Girard and Jean Robin

^۸plague vaccine

حال بررسی بیماری‌های عفونی در پدیدار شده و دوباره در حال پدیدار شدن^۱ در چین، از جمله سارس، آنفلانزا، ایدز و هپاتیت C است. همچنین در ۱۱ نوامبر ۲۰۱۶ در گینه، اولین شعبه انستیتو پاستور تأسیس شد. این اقدام به دنبال شیوع بیماری ابولا^۲ در سال ۲۰۱۴ گرفته شد.^۳

درمجموع انستیتو پاستور رسالت خود را در چهار حوزه ترسیم کرده است. تحقیق، آموزش، سلامت مردم و توسعه و انتقال فناوری‌های پزشکی.^۴

۲- معضل گردش اطلاعات غلط در فضای مجازی

بیماری‌های همه‌گیر با قابلیت شیوع گسترده به‌عنوان یک شرایط اضطراری در نظر گرفته می‌شوند. این شرایط اضطراری همواره در طول تاریخ بشر به وجود داشته و نمی‌توان مقطعی را تصور کرد که بشر به مرحله‌ای برسد تا دیگر تهدیدی علیه تمامیت او و مهم‌ترین سرمایه‌اش یعنی حیات وجود نداشته باشد. با در نظر گرفتن این نکته مهم باید در نظر داشت که این شرایط دارای مقتضیاتی است که متناسب با زمان وقوع بحران این مقتضیات همراه بحران است. بحران کنونی جهان که ویروس کووید ۱۹ نام دارد یکی از ناشناخته‌ترین تهدیدات علیه بهداشت و حیات بشری است که تاکنون هیچ درمان قطعی برای آن یافت نشده است. از همین رو دولت‌ها برای حفظ جان شهروندان خود رهیافت قطع زنجیره انتقال بیماری را برای کنترل و مهار بیماری در پیش گرفته‌اند تا بتوانند با کاستن از سرعت انتشار بیماری به شیوه‌های درمانی دست پیدا کنند.

تهدیدات ناشناخته و خطرناک علیه حیات بشری شاید در یک تصور ایدئال جامعه جهانی را یکپارچه کرده و تمام ظرفیت‌های جهانی را برای مبارزه با تهدید بسیج کند، اما وجود ابرقدرت‌های جهانی و تمامیت‌خواه عملاً امکان چنین اتحادی را در واقعیت غیرممکن می‌کند. اورزولا فن در لاین^۵، رئیس کمیسیون اتحادیه در اجلاس پارلمان اروپا گفت:

"درست در زمانی که کشورهای اروپا می‌بایستی به‌طور جدی برای همدیگر کار کنند، بنا را بر تک‌روی گذاشته‌اند و نخست فقط به خود فکر کردند."^۶

چنین اتفاقاتی صراحتاً بیانگر درک کشورها از عمق فاجعه پیش روی خود و اندیشیدن به منافع ملی است. هنگامی که ویروس کووید ۱۹ در دسامبر سال ۲۰۱۹ میلادی در چین کشف و شروع به همه‌گیری کرد شاید

^۱re-emerging

^۲Ebola

^۳www.pasteur.fr/en/institut-pasteur/history, 2020-04-03.

^۴www.pasteur.fr/en/our-missions, 2020-04-03

^۵Ursula von der Leyen

^۶<https://www.bbc.com/persian/world-52127586>, 2020-04-02.

کمتر محقق فکر می‌کرد که این ویروس سرتاسر کره زمین را فراگرفته و جهان را غافل‌گیر و متوقف کند ولیکن در طی کمتر از ۵ ماه این اتفاق افتاد و همه جهان خصوصاً ابرقدرت‌ها درگیر این بیماری شدند. در این شرایط یکی از اصلی‌ترین اتفاقاتی که طبیعتاً به وقوع می‌پیوندد ایجاد فرضیه دست‌ساز بودن و تولید ویروس در آزمایشگاه است. این قبیل فرضیات باعث ایجاد موج‌های متعدد شایعه در فضای مجازی و گردش اطلاعات غلط آن‌هم به شکل سعودی است. بدین معنا که در هر مرحله به شایعات ساخته‌شده و حدت آن افزوده می‌شود. این اتفاق خطری بسیار مهلک‌تر از ویروس کووید ۱۹ برای تمام جهان که امروز درگیر این بیماری هستند دارد. فرایند آسیب‌رسانی شایعات و اتهامات به این شکل عمل می‌کند که ابتدا کشورها را نسبت به همدیگر بدبین کرده و مانع اشتراک‌گذاری دست‌آورد های علمی و همچنین کمک‌رسانی به همدیگر می‌شود. در مرحله بعد مردم را درگیر کرده و علاوه بر اینکه امنیت روانی آن‌ها به خطر می‌افتد، سبب ایجاد نفرت و رفتارهای خشونت‌آمیز نسبت به کاربران کشورهای متهم می‌شود و نهایتاً آنچه اتفاق می‌افتد از همه خطرناک‌تر است، این موج فزاینده از شایعات و بی‌اعتمادی بخش قابل‌توجهی از وقت و انرژی افراد متخصص و خصوصاً کادر درمان و پزشکی را برای پاسخگویی به شایعات و رفع دغدغه‌های مردم می‌گیرد؛ بنابراین، تأثیر منفی شایعات و گردش غلط اطلاعات در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی را نباید دست‌کم گرفت. دامنه تبعات منفی شایعات روزبه‌روز افزایش می‌یابد و حتی بعد از پایان بحران نیز ممکن است پیامدهای منفی این اطلاعات غلط دامن‌گیر کشورها و مردم جهان شود.

با توجه به توضیحات پیش‌گفته، انستیتو پاستور پاریس در راستای پاسخگویی به اطلاعات غلطی که در شبکه‌های اجتماعی میان کاربران منتشر می‌شود و برای رفع دغدغه‌ها و نگرانی‌های جامعه جهانی به‌عنوان یکی از معتبرترین مراکز تحقیقاتی آزمایشگاهی جهان در طی مقاله‌ای به فرضیه دست‌ساز بودن کووید ۱۹ و تعداد دیگری از اطلاعات غلط گسترش‌یافته در شبکه‌های اجتماعی پاسخ داده است.

۳- پاسخ انستیتو پاستور به شایعات

هم‌زمان با گسترش کووید ۱۹ در فرانسه، موجی از شایعات و اطلاعات غلط در شبکه‌های اجتماعی به گردش درآمده است. این اطلاعات که اکثراً غلط و گمراه‌کننده هستند، در مواردی مرتبط با تخصص و فعالیت‌های دانشمندان انستیتو پاستور فرانسه است. انستیتو رسماً از کاربران شبکه‌های اجتماعی درخواست کرده است که به این اطلاعات توجهی نکرده و آن‌ها را بازنشر نکنند و تأکید کرده است که دانشمندان انستیتو پاستور از روزهای ابتدایی شیوع کووید ۱۹ برای مبارزه با شیوع ویروس و این وضعیت بی‌سابقه در جهان تلاش در حال تلاش هستند. مهم‌ترین مواردی که در بیانیه انستیتو آمده است از این‌قرار است:

انستیتو پاستور کووید ۱۹ و ویروس عامل آن (SARS-CoV-2) را درست نکرده است^۲

انستیتو پاستور در سال ۲۰۰۴ یک واکسن نمونه برای بیماری سارس اختراع کرد. یکی از مأموریت‌های انستیتو تحقیق و آزمایش بر روی ویروس‌های نوظهور از جمله خانواده ویروس‌های کرونا است. در سال ۲۰۰۲ اولین کرونا ویروس با نان سارس که باعث سندرم حاد تنفسی می‌شد در چین شیوع پیدا کرد و سپس در چندین کشور گسترش یافت. در آن زمان، گروه‌های تحقیقاتی انستیتو پاستور با ارائه تعدادی از راهکارها، از جمله واکسنی بر اساس بستر واکسن ویروس سرخک^۳، به شیوع این بیماری پاسخ دادند. در سال ۲۰۰۴ اختراع واکسن سارس به ثبت رسید؛ اما این واکسن برای ویروس سارس است که بسیار متفاوت با ویروس کووید ۱۹ است. همچنین کشف واکسن ویروس هیچ ارتباط با ساختن آن ویروس ندارد. از آنجایی که بیماری سارس مهار گردید، واکسن کاندید شده برای آن به مرحله آزمایش انسانی نرسید ولیکن انستیتو در حال تحقیقاتی برای استفاده از فرمول همان واکسن برای کووید ۱۹ است.

کرونا ویروس در آزمایشگاه درست نشده است

یکی از تئوری‌های توطئه که مکرراً در فضای مجازی مطرح می‌شود ارتباط بیماری کووید ۱۹ با آزمایشگاه P4^۴ ووهان چین است. در این تئوری مطرح می‌شود که خفاشی که بر روی آن آزمایش می‌شد و آلوده به این ویروس بود از آزمایشگاه فرار می‌کند و انستیتو پاستور با پروژه در ارتباط بوده است. انستیتو پاستور این ادعا را تکذیب می‌کند.

چرا ویروس کرونا ساخته دست انسان نیست؟

انستیتو پاستور در پاسخ به این پرسش با استناد به آزمایش‌های انجام‌شده و مطالعات صورت گرفته بر روی ژنوم SARS-CoV-2 که در قالب یک مقاله توسط تیمی متخصص در مجله Nature Medicine به چاپ رسیده است، استدلال می‌کند که ویروس کرونا نمی‌تواند ساخته دست بشر باشد. این مقاله که در ۱۷ مارس ۲۰۲۰ منتشر شده بیان می‌کند که با تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای داده‌های ژنتیکی و ویژگی‌های قابل توجه ژنوم کووید

^۱ بر اساس اعلام سازمان بهداشت جهانی ویروس عامل بیماری SARS-CoV-2 و خود بیماری COVID-19 نام دارد. برای اطلاعات بیشتر در این زمینه ن.ک:

[https://www.who.int/emergencies, Diseases, Coronavirus disease 2019, Technical guidance, naming the coronavirus disease \(COVID-19\) and the virus that causes it.](https://www.who.int/emergencies/diseases/coronavirus-disease-2019/technical-guidance-naming-the-coronavirus-disease-(covid-19)-and-the-virus-that-causes-it)

^۲ [https://www.pasteur.fr/, CORONAVIRUS: INSTITUT PASTEUR WARNS AGAINST FALSE INFORMATION CIRCULATING ON SOCIAL MEDIA, 2020.03.20.](https://www.pasteur.fr/en/coronavirus-institut-pasteur-warns-against-false-information-circulating-on-social-media)

^۳ measles

^۴ آزمایشگاه‌های P4 به آزمایشگاه‌هایی گفته می‌شود که در زمینه میکروبیولوژی و بر روی عوامل خطرناک (عمدتاً ویروس‌ها و باکتری‌ها) تحقیق می‌کنند که می‌تواند باعث بیماری‌های شدید و کشنده در انسان شود که واکسن یا سایر روش‌های درمانی برای آن‌ها در دسترس نیست. در جهان تنها ۴۰ واحد از این آزمایشگاه‌ها وجود دارد. آزمایشگاه ووهان اولین آزمایشگاه از این سطح در آسیا است. برای اطلاعات بیشتر در این زمینه ن.ک:

P4 biosafety lab in Wuhan, first in Asia, Published by Datenna on February 20, 2015, <https://www.datenna.com/>

۱۹ زمینه‌هایی را که ویروس می‌تواند در آن تولیدمثل کند مورد بررسی قرار داده و نتیجه حاصله بیانگر آن است که این ویروس نمی‌تواند آزمایشگاهی باشد.

این مقاله همچنین به بحث در خصوص تئوری‌های مطرح‌شده در خصوص منشأ ویروس عامل بیماری می‌پردازد. یکی از اصلی‌ترین تئوری‌ها منشأ کووید ۱۹ را بیماری سارس و تغییرات آزمایشگاهی و نهایتاً جهش‌یافتگی آن می‌داند؛ اما یافته حکایت از تفاوت‌های بنیادین میان ژنتیک ویروس کووید ۱۹ و سارس دارد و چنانچه قرار بر این باشد که دست‌کاری ژنتیکی صورت بگیرد استفاده از سیستم ژنتیکی معکوس در بتا کرونا^۱ها باید مورد استفاده قرار گیرد و داده‌های ژنتیکی به‌طور غیرقابل‌انکاری چنین تبار مشترکی را رد می‌کند. نهایتاً در این مقاله در خصوص منشأ کووید ۱۹ به انتخاب طبیعی در بدن میزبان که ممکن است انسان و یا حیوان باشد اشاره می‌کند. چراکه بسیاری از مبتلایان اولیه در بازار غذاهای دریایی هوانان‌آدر ووهان چین مشاهده شدند، امکان وجود منشأ حیوانی بسیار محتمل است. حتی امکان وجود یک میزبان واسطه نیز وجود دارد؛ اما در هر حال انجام مطالعات ژنتیکی بر روی حیوانات و انسان‌ها به دلیل ابتلای هر دو به علائم ذات‌الریه^۲ اصلی‌ترین توصیه برای تبارشناسی ویروس کووید ۱۹ در این مقاله است.^۴

انستیتو پاستور شانگهای و آزمایشگاه P4 ووهان با یکدیگر همکاری نکرده‌اند

انستیتو پاستور اعلام کرده است که هیچ همکاری میان واحد شانگهای و آزمایشگاه P4 وجود ندارد و این دو مرکز به شکل مشترک بر روی ویروس کووید ۱۹ کار نمی‌کنند. همکاری علمی با چین در خصوص خطرناک‌ترین عوامل بیماری‌زا که به آن‌ها class 4 گفته می‌شود بر اساس معاهده فرانسه و چین برای جلوگیری و مبارزه با ویروس‌های عفونی در حال ظهور خطرناک، در ۹ اکتبر ۲۰۰۴ در پکن امضا شد. این توافق بر اساس قانون بین‌المللی بهداشت که در سال ۲۰۰۵ مقرر گردیده است پیش می‌رود و از اصل مبارزه برای مهار بیماری‌های مسری پیروی و حمایت می‌کند.

بر اساس این همکاری بین‌الدولی، یک آزمایشگاه بیولوژیکی با امنیت بالا در انستیتوی ویروس‌شناسی ووهان احداث گردید. این آزمایشگاه، تحت تصدی کمیته‌ای متشکل از فرانسه و چین است که انستیتو پاستور هیچ عضویت و مشارکتی در این کمیته ندارد. فعالیت‌های آزمایشگاه P4 با مدیریت یک چینی است که توسط مقامات چینی منصوب شده است. در حالی که انستیتو پاستور شانگهای بر اساس یک کمیته علمی مشترک و تحت نظارت رئیس انستیتو پاستور اداره می‌شود. این مرکز تحقیقاتی که دارای جایگاه ویژه‌ای در آکادمی علوم چین است. توافق ساخت آزمایشگاه میان دولت‌های چین و فرانسه حاصل شده و این در حالی است که انستیتو پاستور شانگهای مستقل و مجزا از فعالیت‌های دولتی است.

^۱beta coronaviruses

^۲Huanan Seafood Wholesale Market

^۳pneumonia

^۴The proximal origin of SARS-CoV-2, Kristian G. Andersen, Andrew Rambaut, W. Ian Lipkin, Edward C. Holmes & Robert F. Garry. Nature Medicine (2020), <https://www.nature.com/>.

از زمان ظهور کووید ۱۹، انستیتو پاستور شانگهای در راستای رسالت خود شروع به مطالعه و تحقیق بر روی این ویروس کرد. علاوه بر این، کارشناسان علمی انستیتو دستاوردهای علمی خود را به مرکز کنترل و پیشگیری بیماری‌ها و همچنین انستیتو ویروس‌شناسی ووهان، به‌منظور کمک ارائه دادند، اما هیچ ارتباطی با آن‌ها نداشته‌اند. انستیتو شانگهای هیچ پروژه فعالی در P4 ندارد و هیچ‌گونه همکاری و مبادله علمی میان این دو صورت نمی‌گیرد. اولویت انستیتو پاستور شانگهای کمک و فعالیت با دیگر مؤسسات منطقه آسیا خصوصاً هنگ‌کنگ، لائوس و کامبوج و بسیج کردن امکانات خود برای کمک به کشورهای آسیب‌پذیر است.

همچنین انستیتو پاستور پاریس اعلام می‌کند که تحقیقاتی که در زمینه سارس که از خانواده کرونا ویروس‌ها هستند، انجام داده است هیچ ارتباطی با ساخت کووید ۱۹ ندارد. با این وجود، همچنان دولت چین به دلیل فعالیت‌های آزمایشگاه P4 در ووهان در مظان اتهام قرار دارد و کمک دولت فرانسه برای ساخت این آزمایشگاه باعث آن شده تا انستیتو پاستور شانگهای نیز متهم به مداخلات ژنتیکی در کشت و یا نشر ویروس شود.

انستیتو پاستور از سلاح باکتریایی جنگ جهانی سوم آگاهی نداشته است

آخرین بند از بیانیه انستیتو پاستور پاریس به شدت تأمل‌برانگیز و تکان‌دهنده است. برای جهانی که مرگ را از هر زمانی دیگر به خود نزدیک می‌بیند و در حال مبارزه با بیماری‌ای است که تاکنون بیش از یک میلیون نفر را به خود مبتلا کرده و هزاران انسان را به کام مرگ کشانده، هیچ‌چیز مهیب‌تر از خبر یک جنگ جهانی نیست. تقریباً هفتادوپنج سال است که مردم دنیا یک جنگ جهانی تمام‌عیار را به خود ندیده‌اند؛ اما حادث شدن بحران کرونا دامنه شایعات در فضای مجازی را به حدی گسترش داده که خبر از یک جنگ جهانی می‌دهد. این اظهار از سوی انستیتو پاستور پاریس به دنبال دست‌به‌دست شدن یک فایل صوتی در شبکه‌های اجتماعی صورت گرفت که در آن فردی مدعی می‌شود بهترین دوست مادر همسر که در انستیتو پاستور کار می‌کند، خبر از نشت یک سلاح باکتریایی که چین برای جنگ جهانی سوم ساخته است، می‌دهد.

هرچند بسیاری از اندیشمندان بر این باور هستند که پنهان‌کاری و محرمانگی علت اصلی شایعات است، اما در جهان کنونی که آزادی اطلاعات و گردش آن و همچنین دسترسی به اطلاعات جز حقوق بنیادین بشر به رسمیت شناخته شده است دیگر نباید دلیلی بر حجم انبوه شایعات در بحران‌های بشری وجود داشته باشد. شاید عکس این اعتقاد نیز صادق باشد که آزادی بیش‌ازحد ارتباطات و اطلاعات دلیل اصلی پیدایش شایعات خطرناک و آسیب‌رسان به امنیت‌های ملی و جهانی است. شایعات با درگیر کردن افکار عمومی و ایجاد حس نگرانی در آن‌ها، مردم را با پرسش‌های متعددی که حاصل از اطلاعات غلط است روبه‌رو می‌کنند. مطالبه‌گری و پاسخ‌خواهی درباره دغدغه‌های ذهنی شهروندان که از حقوق اساسی ایشان است، با ورود شایعات سبب اتلاف وقت نیروی‌های متخصص، کادر بهداشت و درمان و کل دولت می‌شود. بدبینی حاصل از شایعات با ایجاد حس بی‌اعتمادی میان مردم، دولت‌ها و جامعه جهانی پیامدهای مخرب و جبران‌ناپذیری به بار خواهد آورد؛ زیرا نمی‌توان به شایعات بی‌توجه بود و آن‌ها را نادیده گرفت. در این میان تنها زمان است که به ضرر جهان و جان انسان‌ها می‌گذرد.

جمع‌بندی

ویروس کرونا باعث آن شد تا جهان متوجه این حقیقت شود که تا چه میزان آسیب‌پذیر و شکننده است. این ویروس مهلک بدون شک فوایدی برای ادامه حیات بشریت و شیوه زندگی او خواهد داشت. یکی از اصلی‌ترین مواردی که جامعه جهانی متوجه آن شد و شاید کمتر شرایطی را بتوان تصور کرد که چنین تجربه‌ای را به دست آورد، درک خطرهای بالقوه و بالفعل شایعات فضای مجازی است. تا قبل از پدیداری این بحران جهان‌شمول، بسیاری از کشورهای جهان و ابرقدرت‌ها که خود صاحب پلتفرم‌ها و زیرساخت‌های فضای مجازی و اینترنت هستند شایعات را به مثابه سلاحی قدرتمند علیه دشمنان خود و در راستای کسب منافع استفاده می‌کردند. مواجه شدن با حقیقت کارایی شایعات در شرایط بحرانی جهان را به مقطعی رسانده است تا یک‌صدا علیه گردش غلط اطلاعات در فضای مجازی ایستادگی کند. امروز، دولت‌ها فقط علیه ویروس کرونا نمی‌جنگند، بلکه باید علیه شایعات فضای مجازی نیز آماده به مقابله و پاسخ‌گویی باشند. تجربه انستیتو پاستور پاریس که در این گزارش مورد بررسی قرار گرفت درس آموزنده‌ای برای همگان دارد؛ شایعات، قدرتمند و خطرناک هستند. باید پاسخ داده شوند و هم‌زمان با تمهید بهداشت و امنیت جسمانی افراد دولت‌ها باید به فکر بهداشت و امنیت روانی افکار عمومی که به وسیله شایعات در معرض تهدید قرار می‌گیرند باشند. به نظر می‌رسد شفافیت و پاسخ‌گویی هرچند پرهزینه و زمان‌بر هستند اما واکنشی ایمن در مقابله با شایعات فضای مجازی و شایعه‌سازان هستند.

منابع

- [1] The proximal origin of SARS-CoV-2, Kristian G. Andersen, Andrew Rambaut, W. Ian Lipkin, Edward C. Holmes & Robert F. Garry. Nature Medicine (2020), <https://www.nature.com>
- [2] P4 biosafety lab in Wuhan, first in Asia, Published by Datenna on February 20, 2015, <https://www.datenna.com/>
- [3] <https://www.who.int/>, Emergencies, Diseases, Coronavirus disease 2019, Technical guidance, naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it.
- [4] <https://www.pasteur.fr/>, CORONAVIRUS: INSTITUT PASTEUR WARNS AGAINST FALSE INFORMATION CIRCULATING ON SOCIAL MEDIA, 2020.03.20.
- [5] <https://www.bbc.com/persian/world-52127586>, 2020-04-02.
- [6] www.pasteur.fr/en/institut-pasteur/history, 2020-04-03.
- [7] www.pasteur.fr/en/our-missions, 2020-04-03.
- [8] www.pasteur.fr/en/institut-pasteur/institut-numbers, 2020-04-03.

انستیتو پاستور پاریس

و گردش اطلاعات غلط در فضای مجازی

حوزه فضای مجازی به اندازه انقلاب اسلامی اهمیت دارد. این فضا مثل یک رودخانه پر از آب و خروشان است که می آید و دائماً هم بر آب آن افزوده و خروشان تر می شود. اگر ما بر این رودخانه تدبیر کنیم و برنامه داشته باشیم، زه کشی کنیم و هدایت کنیم، این رودخانه را تا به سد بریزد، می شود فرصت. اگر رهایش کنیم و برنامه ای برای آن نداشته باشیم می شود یک تهدید.

محمد
۱۳۹۱/۷/۲

